

УРСУЛА ЛЕ ГУИН ПРЕДАТЕЛСТВА

Част 0 от „Хейнски цикъл (разкази)“

Превод от английски: Владимир Германов, 2013

chitanka.info

„На планетата О не е имало война от хиляда години — прочете тя, — а на Гетен никога не е имало война.“ Престана да чете, за да отпочинат очите ѝ и защото опитваше да се научи да чете бавно, не да гълта фразите на буци, както Тикули гълташе храната. „Никога не е имало война“ — в ума ѝ думите се очертаваха ясни и светли, обграждаха се и потъваха в безкрайно, тъмно, меко съмнение. Че какъв може да е този свят, без война? Реалният свят. Мирът е истинският живот, живот на труд, учене и отглеждане на деца, които да работят и да се учат. Войната, която поглъща работа, учене и деца, е отрицание на реалността. Но моите хора, мислеше си тя, знаят само как да отричат. Родени в тъмната сянка на зле използваната сила, установяваме мир извън нашия свят, водеща и непостижима светлина. Знаем единствено да се бием. Всякакъв мир, който нашите хора могат да внесат в нашия живот, е само отричане, че войната продължава, сянка на сянката, удвоено съмнение.

И така, когато сенките на облаците прелетяха над мочурищата и по страниците на книгата в скута ѝ, тя въздъхна, затвори очи и си помисли: „Аз съм лъжкия“. После отвори очи и продължи да чете за другите светове, далечните реалности.

Тикули, заспал свит около опашката си на слабата слънчева светлина, въздъхна сякаш я имитираше и се почеса заради сънувана бълха. Губи беше из тръстиките, на лов. Тя не го виждаше, само от време на време стъблата на тръстиките тук или там потрепераха, а веднъж и блатна кокошка излетя с възмутено кудкудякане.

Погълната от едно описание на особените социални обичаи на Итш, не видя Уада, докато той не дойде до вратата и не влезе.

— О, вече си тук — възкликна тя изненадано, с чувството, че не е готова, че е некомпетентна и стара, както винаги се чувстваше сред другите хора. Когато беше сама, се чувстваше стара само ако беше преуморена или болна. Може би в края на краищата трябваше да живее сама. — Влез — покани го, изправи се, изпусна книгата, вдигна я и опипа черната си коса там, където възелчето се бе разхлабило. — Само ще взема чантата си и тръгвам.

— Не бързай — каза младият мъж с мекия си глас. — Еид няма да дойде веднага.

Много мило от твоя страна да ми кажеш да не бързам да напусна собствената си къща, помисли си Йос, но премълча, подчинена на

непоносимата, очарователна себичност на младите. Влезе вътре, взе чантата за пазар, завърза отново косата си, покри я с шал и излезе на малката открита веранда. Уада седеше на стола ѝ. Когато тя излезе, той скочи на крака. Беше стеснително момче, по-деликатният от двамата влюбени.

— Приятно прекарване — пожела му с усмивка. Знаеше, че го кара да се чувства неудобно. — Ще се върна след два часа. Преди залез.

Отиде до портата, излезе вън и тръгна натам, откъдето беше дошъл Уада — по сухия бряг, по виещата се наколна пътека през блатата, към селото.

По пътя нямаше да срещне Еид. Момичето щеше да дойде от север, по една от другите пътеки, щеше да излезе от селото по различно време от Уада и да се отправи в друга посока, за да не може никой да забележи, че в продължение на няколко часа почти всяка седмица двамата млади отсъстват по едно и също време. Бяха лудо влюбени, вече три години, и щяха да заживеят в партньорство отдавна, ако бащата на Уада и чичото на Еид не се бяха скарали за парче преотстъпена от Корпорацията земя и не бяха започнали вражда, която все още не беше достигнала до кръвопролитие, но така или иначе изключваше всяка мисъл за съвместен живот. Земята беше ценна. Семействата, макар и бедни, се стремяха да са лидери в селото. Еид и Уада нямаше къде да отидат, нямаха умения, с чиято помощ да оцелеят в градовете, нямаха племенни връзки в други села, за да бъдат приети там. Страстта им беше в плен на омразата на старите. Йос попадна на тях случайно, свари ги преди около година, прегърнати на студената земя на островче в блатата — попадна на тях, както бе попаднала на двете сърнета, застинали в гнездото от трева, където ги бе оставила сърната. Младежите бяха изплашени, красиви и уязвими като сърнетата и я помолиха „да не казва“ толкова горещо, че какво би могла да направи тя? Трепереха от студ, голите крака на Еид бяха изпоцапани с кал, притискаха се един в друг като деца.

— Елате у дома — заръча им строго. — За бога!

Тръгна. Те я последваха боязливо.

— Ще се върна след около час — каза им, когато влязоха вътре, в единствената ѝ стая с легло в нишата край комина. — Не цапайте с кал.

Тогава обикаляше пътеките и наблюдаваше да не би някой да дойде да ги търси. Сега най-често отиваше до селото, докато „сърнетата“ прекарват в къщата ѝ своя час наслада.

Бяха твърде невежи, за да измислят как да ѝ се отблагодарят. Уада, който добиваше торф, би могъл да зарежда огъня ѝ, без да събуди ничие подозрение, ала те никога не оставяха дори цвете, при все че винаги оправяха леглото много добре. Може би пък наистина не бяха особено благодарни. Защо да бъдат? Тя им осигуряваше само това, което им се полагаше — час удоволствие, миг спокойствие. Те нямаха вина, нито пък заслугата беше нейна, че никой друг не им го дава.

Работата ѝ днес я отведе в магазина на чичото на Еид. Той беше селският сладкар. Бе се отказала отдавна от святото въздържание, което беше целта ѝ, когато дойде тук преди две години — единствена купичка жито без подправки и чиста вода. От зърнената диета хвана диария, а водата от блатата не ставаше за пиене. Сега ядеше всякакви пресни зеленчуци, които успяваше да купи или отгледа, пиеше вино или бутилирана вода, или плодови сокове от града, държеше големи запаси сладки неща — сушени плодове, стафиди, захаросани ядки, дори кексчетата, които майката и лелите на Еид правеха, дебели питки с ядки отгоре, сухи, мазни, безвкусни, но странно засищащи. Купи цял плик от тях и кафяво парче пресовани захаросани ядки, поклюкарства с лелите — чернокоси дребни жени с шарещи очи, които бяха на бдението за стария Уад предната нощ и искаха да разговарят за това. „Онези хора“ — семейството на Уада, посочени с поглед, свиване на рамене, презрителна гримаса — се бяха държали зле, както обикновено, бяха се напили, сбили се, хвалили се, станало им зле и повръщали навсякъде наоколо, алчни долни парвенюта с парвенюта. Когато спря пред сергия, за да вземе вестник (още една отдавна нарушена клетва — щеше да чете само Аркамие и да го научи наизуст), майката на Уада беше там, така че изслуша как „онези хора“ — семейството на Еид — се хвалили, били и повръщали навсякъде миналата нощ по време на бдението. И не само изслуша — разпита за подробности, измъкна клюките. Харесваше ѝ.

Каква глупачка, помисли си, когато тръгна бавно към дома по наколната пътека, каква глупачка съм да си мисля, че изобщо ще мога да пия само вода и да си мълча! Никога, никога няма да съм в

състояние да се откажа от каквото и да било, от каквото и да било. Никога няма да съм свободна, никога няма да съм достойна за свободата. Дори и старостта не може да ме накара да се откажа. Дори загубата на Сафнан не може да ме накара да се откажа.

„Пред петте армии стояха те. Енар вдигна меча си, каза на Камие: Моите ръце държат смъртта ти, Господи мой! Камие отговори: Братко, държат твоята смърт.“

Тя знаеше тези думи, така или иначе. Всички ги знаеха. Тогава Енар пуснал меча си, защото бил герой и свят човек, по-младият брат на Господа. Аз обаче не мога да пусна своята смърт. Ще се вкопчвам в нея до самия край, ще я пазя грижливо, ще я мразя, ще я ям и пия, ще я слушам, ще ѝ давам леглото си, ще скърбя за нея — всичко, освен да я оставя да си отиде.

Вдигна очи от мислите си към следобеда сред блатата — небето беше безоблачно, мътно синьо, отразено в един далечен извиващ се канал вода, слънцето огряваше в злато кафявите папури и стъблата на тръстиките. Духаше редкият мек западен вятър. Съвършен ден. Красотата на света, красотата на света! Меч в моята ръка, насочен срещу мен. Защо позволяваш красотата да ме убива. Господи?

Продължи нататък, пристегна забрадката си с леко, недоволно движение. При това темпо щеше да се наложи да обикаля блатата и да крещи като Аберкам.

И ето го, като че ли мисълта го повика — залиташе като слепец, сякаш никога не виждаше нищо, освен мислите си, удряше пътеката с голямата си тояга, като че ли убиваше змия. Дълга сива коса, която вятърът увиваше около лицето му. Не крещеше — крещеше само през нощта и вече не дълго, а говореше — тя видя устните му да помръдват. След това я забеляза и затвори уста, затвори се в себе си, настръхнал като диво животно. Приблжиха се един към друг на тясната наколна пътека, сами, без жива душа сред цялата пустош от тръстики и кал, вода и вятър.

— Добра среща, вожде Аберкам — поздрави Йос, когато помежду им останаха само няколко крачки. Какъв едър мъж беше той! Не ѝ се вярваше колко висок и широкоплещест, и тежък беше той, докато не го видя отново. Тъмната му кожа все още беше гладка, като на младеж, но главата му беше наведена, косата му беше сива и

разрошена. Огромен гърбав нос и недоверчиви, невиждащи очи. Промърмори някакъв поздрав, без изобщо да забави крачка.

Днес Йос бе в настроение за закачки. Беше й писнало от собствените й грижи, тъги и недостатъци. Спря, така че той или трябваше също да спре, или да се блъсне в нея, попита го:

— Беше ли на бдението снощи?

Той я изгледа от високо. Тя почувства погледа му... или поне част от нея го усети. Накрая той попита разсеяно:

— Бдение?

— Снощи погребяха стария Уад. Всички мъже се напиха и е цяло чудо, че враждата не избухна най-накрая.

— Вражда? — повтори той с дълбокия си глас.

Може би вече не беше способен да се съсредоточава, но тя се почувства длъжна да му говори, да достигне до него.

— Между Дюи и Каманер. Караха се за онзи обработваем остров, северно от селото. Горките им деца са лудо влюбени, а бащите им заплашват да ги убият, ако разменят и поглед. Каква идиотщина! Защо не си поделят острова и не оставят децата да го използват? В скоро време ще се стигне и до кръв, мисля си.

— До кръв — повтори вождът отново, като малоумен, и след това с плътния си, нисък глас, гласа, който тя бе чувала да крещи в агония нощем из блатата, бавно каза: — Тези мъже. Тези дребни търговци. Те имат души на собственици. Няма да убиват. Но няма и да делят. Това е имот и няма да се откажат. Никога.

Тя отново видя вдигнатия меч.

— Ааа... — проточи и потрепери. — Значи, децата трябва да чакат... докато старците измрат...

— Твърде късно — отговори той. Очите му срещнаха нейните за миг, после той нетърпеливо отметна настрани косата си, изръмжа нещо като довиждане и тръгна толкова внезапно, че тя едва успя да се отдръпне, да му направи път. Така крачи един вожд, каза си тя кисело, когато продължи по пътя си. Голям, едър, заема пространство, мачка земята. А така крачи една стара жена — ситно, ситно.

Зад себе си чу странен звук — изстрели, помисли си, защото животът в града остава в нервите — и рязко се обърна. Аберкам бе спрял и кашляше — експлозивно, мощно, превит от спазмите, които можеха да го съборят на земята. Йос познаваше този тип кашлица. В

Екумена би трябвало да има лекарство за нея, но тя беше напуснала града, преди то да се появи. Отиде при Аберкам, щом пристъпът премина, а когато мъжът се изправи с посивяло лице, каза:

— Това е берлот. Оздравяваш ли вече, или сега се разболяваш?

Той поклати глава.

Йос чакаше.

Докато чакаше, си помисли, какво ме интересува дали е болен или не? Самият той интересува ли се? Дошъл е тук, за да умре. Вие в агония. Изяждан от срам като човек, болен от рак, прояден от рак, но който не може да умре.

— Няма проблем — изграчи той дрезгаво, гневно, с желание да го остави на мира. Тя кимна и тръгна по пътя си. Нека умира. Как би могъл да иска да живее, след като знае какво е загубил — властта си, честта си, и какво е направил? Излъгал е, предал е привържениците си, мамил е. Идеалният политик. Големият вожд Аберкам, героят на Освобождението, лидер на Световната партия, който разби Световната партия с алчността и порочността си.

Веднъж се обърна назад. Той се движеше много бавно или може би беше спрял — не беше сигурна. Продължи напред, пое по дясното разклонение на наколната пътека, после по сухия бряг към малката си къща.

Преди триста години тези блатисти земи са били обширна обработваема долина, една от първите, напоявани и култивирани от Селскостопанската плантаторска корпорация, довела робите си от Уерел в колонията Йеоуе. Твърде добре напоявана, твърде добре култивирана. Наторяващите химикали и солите в почвата се натрупвали, докато вече нищо не било в състояние да вирее и собствениците отишли да търсят печалби другаде. Бреговете на напоителните канали на места се срутили и водите на реката потекли отново свободно, виели се, правели вирове, постепенно прочистили земята. Израснали тръстики, километри и километри, леко поклащани от вятъра под сенките на облаците и крилете на дългокраките птици. Тук-там на острова, на по-каменистите почви бяха останали малки нивици и робски селища, неколцина земеделци, които си дележа реколтите, безполезни хора на безполезна земя. Свободата на опустошението. И навсякъде из блатата имаше самотни къщи.

С настъпването на старостта хората от Уерел и Йеоуе често се обръщаха към тишината, както препоръчваше религията им — когато децата им отраснат, когато са свършили работата си като стопани и граждани, когато с отслабването на тялото душите им ставаха силни, те оставяха предишния си живот и отиваха с празни ръце на някое ново място. Дори в плантациите босовете пускаха старите роби да си отидат, да бъдат свободни. Тук, на север, освободените от градовете се заселваха в отдалечените къщи сред блатата и живееха като самотници. След Освобождението идваха дори жени.

Някои от къщите бяха съборетини и за тях можеше да претендира всеки, който гради душата си. Повечето от тях, като колибата със сламен покрив на Йос, бяха собственост на селяните, които ги поддържаха и ги отстъпваха на самотниците без наем, като религиозен дълг, начин за обогатяване на душата. Йос се радваше на мисълта, че е източник на духовна полза за хазяина си — лаком човек, чиято сметка с провидението вероятно иначе беше изцяло на червено. Тя обичаше да се чувства полезна. Приемаше го като още един знак, че не може да се откаже от света, както я приканваше Господ, Камие. „Вече няма полза от теб“, бе ѝ го казвал по стотици начини, отново и отново, още откакто навърши шейсет. Но тя не обръщаше внимание. Напусна шумния свят и отиде сред блатата, ала остави света да продължи да бърбори, да клюкарства, да пее и плаче в ушите ѝ. Не искаше да чуе гласа на Бога.

Когато стигна у дома, Еид и Уада си бяха отишли. Леглото беше изпънато идеално и лисокучето Тикули спеше на него, свито около опашката си. Губу, петнистият котарак, се въртеше наоколо и молеше за вечеря. Взе го и погали копринената му петниста козина, докато той мушеше муцуна зад ухото ѝ и мъркаше ро-ро-ро от удоволствие и привързаност. След това го нахрани. Тикули не обърна внимание, което беше странно. Спеше твърде много. Йос седна на леглото и почеса основата на твърдите му, покрити с червеникава козина уши. Той се събуди, прозина се и я погледна с меките си кехлибарени очи, размърда червената си пухеста опашка.

— Не си ли гладен? — попита го тя.

Ще ям, за да ти доставя удоволствие, отговори той и слезе от леглото доста вдървено.

— О, Тикули, остаряваш — подхвърли му Йос и мечът се раздвижи в сърцето й. Дъщеря й Сафнан й бе дала Тикули, малко червеникаво зверче с бързи лапи и пухеста опашка, преди... колко? Осем години? Много време. Цял живот за едно лисокуче.

Повече от цял живот за Сафнан. Повече от цял живот за нейните деца, внуците на Йос — Енкама и Уйе.

Аз съм жива, а те са мъртви, помисли си Йос, както мислеше винаги. Ако те са живи, аз съм мъртва. Те отидоха на кораба, който лети като светлината. Те са се преобразили в светлината. Когато се върнат в живота, когато слязат от кораба в света, наречен Хаин, ще са минали осемдесет години от датата, когато тръгнаха, а аз ще съм мъртва, отдавна мъртва. Те ме оставиха и аз съм мъртва. Нека те са живи. Боже, мили Боже, нека те са живи, аз ще съм мъртва. Дойдох тук, за да съм мъртва. Заради тях. Не мога да допусна те да са мъртви заради мен.

Хладният нос на Тикули докосна дланта й. Тя го погледна внимателно. Кехлибарът в очите му беше помътнял, синкав. Йос погали главата му, основата на ушите му, мълчаливо.

Той хапна няколко хапки, да й достави удоволствие, после пак се качи на леглото. Йос приготви вечеря за себе си — супа и претоплени содени хлебчета, и я изяде, без да усеща вкуса. Изми трите съда, които беше използвала, запали огъня и седна край него, за да опита да чете книгата си бавно, докато Тикули спеше на леглото, а Губу лежеше пред огъня, гледаше пламъците със златните си очи и лениво мъркаше своето ро-ро-ро. Веднъж скочи и нададе бойния си вик „хооо!“, защото чу шум откъм блатата, пообикаля малко, после отново се изтегна и продължи да мърка. По-късно, когато къщата беше изцяло тъмна в беззвездната нощ, скочи при Йос и Тикули на леглото, където по-рано двамата млади влюбени бяха изпитали своето кратко, остро удоволствие.

Установи, че мисли за Аберкам през следващите два дни, докато работеше в малката си зеленчукова градина — разчистваше я за зимата. В началото, когато вождът пристигна, селяните бяха много развълнувани, че ще живее в къща, която принадлежеше на предводителя на селото им. Макар опозорен и низвергнат, вождът все

още беше известен. Избран за вожд на хейендите — едно от най-големите племена на Йеоуе, — той се бе прославил в последните години на Войната за освобождение, като поведе мощно движение за това, което той наричаше „расова свобода“. Дори някои от селяните бяха прегърнали основния принцип на Световната партия: никой не може да живее на Йеоуе, освен нейните собствени хора. Никакви уерелианци, омразните колонизатори на дедите им, босове и собственици. Войната бе сложила край на робството. И през последните няколко години дипломатите на Екумена бяха договорили да се сложи край на икономическата власт на Уерел над колонизираната планета. Босовете и собствениците, дори тези, които живеяха на Йеоуе от столетия, се изтеглиха на Уерел, Стария свят, следващата по отдалеченост от слънцето планета. Избягаха, а войниците им бяха прогонени след тях. Те никога повече не бива да се връщат, казваше Световната партия. Нито като търговци, нито като посетители, никога повече те не ще замърсяват почвата и душата на Йеоуе. Нито пък друг чужденец, друга сила. Чужденците от Екумена бяха помогнали на Йеоуе да се освободи. Сега и те трябва да си вървят. Нямаше място за тях тук. „Това е нашият свят, нашият свободен свят. Тук ще създадем душите си по подобие на Камие Мечоносеца“ — повтаряше Аберкам отново и отново, и този образ, извитият меч, бе станал символ на Световната партия.

И се бе ляла кръв. Още от въстанието в Надами насетне трийсет години сражения, бунтове, ответни удари, половината й живот, а дори и след Освобождението, след като уерелианците си отидоха, сраженията продължиха. Винаги, винаги младите мъже бяха готови да се спуснат и да убият когото старите им кажат да убият — себе си, жени, старци, деца. Винаги се водеше война в името на Мира, Свободата, Справедливостта, Господ. Новоосвободени племена се биеха за земя, градските първенци се биеха за власт. Всичко, за което Йос се бе трудила като просветител в големия град, бе рухнало, не само по време на Войната за освобождение, но и след това, когато градът се разпадаше във войните между районите, които следваха една след друга.

Ако трябва да сме честни, мислеше тя, въпреки че размахваше меч на Камие, Аберкам, като лидер на Световната партия, беше опитал да избегне войните и отчасти бе успял. Предпочиташе да

печели властта чрез политика и убеждаване и беше майстор в това отношение. Стигна много близо до успеха. Извитият меч бе навсякъде, митингите, които приветстваха речите му, бяха огромни. АБЕРКАМ И РАСОВА СВОБОДА! — гласяха транспарантите, които висяха над градските булеварди. Беше сигурен, че ще спечели първите свободни избори за вожд на Световния съвет, провеждани в Йеоуе. А след като ги спечели, в началото не стана нищо особено, после плъзнаха слуховете. За измените. За самоубийството на сина му. Обвиненията на майката на сина му към него — обвинения в разврат и крещящо разточителство. Доказателство, че е присвоил огромни суми от средствата, отпуснати на неговата партия за подпомагане на районите, изпаднали в бедност, след изтеглянето на уерелианските капитали. Разкри се таен план да бъде убит пратеникът на Екумена и за това да бъде обвинен старият приятел и привърженик на Аберкам, Демейе... Това доведе до свалянето му. Един вожд може да се отдава на сексуални оргии, да злоупотребява с власт, да богатее на гърба на народа си и да му се възхищават заради това, обаче на вожд, предал съратник, никой не прощава. Такъв, според Йос, беше кодексът на роба.

Тълпи от собствените му симпатизанти се обърнаха срещу него, нападнаха резиденцията на управителя на СПК, в която се бе настанил. Привърженици на Екумена и сили, които продължаваха да са лоялни към него, се обединиха, за да го защитят и да възстановят реда в столицата. След дни улични сражения, стотици убити в боевете и още хиляди ранени в бунтове по целия континент Аберкам се предаде. Екуменът подкрепи последвалото временно правителство, за да обяви амнистия. Техните хора го преведоха през изпоцапаните с кръв, разрушени от взривовите улици в пълна тишина. Хората го гледаха — хора, които му се бяха доверявали, хора, които го бяха боготворили, хора, които го бяха мразили, го гледаха в пълно мълчание как минава покрай тях, охраняван от чужденци, същите тези чужденци, които той бе искал да прогони от техния свят.

Тя бе прочела тези неща във вестника. Тогава живееше в блатата вече от година. „Така му се пада“ — помисли си и това бе почти всичко. Дали Екуменът е истински съюзник, или онези са нови прикрити собственици, тя не знаеше, но й харесваше вождовете да падат. Уерелианските босове, надутите племенни първенци или

задъхващите се демагози ги бяха оставяли да ядат кал. Тя беше изяла достатъчно кал от тяхната, за да ѝ стига за цял живот.

Когато няколко месеца след това в селото ѝ казаха, че Аберкам пристига в блатата като самотник, за да укрепи душата си, тя беше изненадана и за момент изпита срам, че бе смятала всичките му думи за празни приказки. Беше ли наистина религиозен човек? Въпреки всички оргии, кражби и разточителство, въпреки търговията с власт и убийствата? Не! След като бе загубил всичките си пари и влияние, единственият начин да остане забелязан би бил да демонстрира бедност и набожност. Пълно безсрамие. Йос се изненада от горчивината на възмущението си. Първия път, когато го видя, ѝ се искаше да се изплюе върху тези големи, обути в сандали стъпала с големи палци — това беше единственото, което бе видяла от него. Отказваше да погледне лицето му.

След това през зимата чу виенето в блатата нощем, донасяно от смразяващия вятър. Тикули и Губу наостриха уши, но не се изплашиха от ужасния звук. След минута и тя го разпозна като човешки глас. Някой крещеше — пиан, луд? Виеше, умоляваше, така че тя стана, за да отиде при него въпреки ужаса си. Но той не търсеше човешка помощ. „Господи! Господи мой, Камие!“ — крещеше, а когато тя погледна навън през вратата си, го видя на наколната пътека, силует на фона на бледите нощни облаци, да крачи и скубе косата си, да крещи като животно, като болна душа.

След онази нощ престана да го съди. Бяха равни. Когато го срещна следващия път, погледна го в лицето, застави го да ѝ говори.

Не се случваше често. Той живееше в истинско уединение. Никой не прекосяваше блатата, за да отиде да го види. Хората от селото често обогатяваха душите си, като ѝ даваха продукти, излишъци от реколтата, остатъци, а понякога, на празници, някоя и друга порция сготвена специално за нея храна. Не бе видяла обаче никой да носи каквото и да било към къщата на Аберкам. Може би му бяха предложили, а той им бе отказвал в гордостта си? Може би се страхуваха да му предложат?

Копаеше лехата си с корени с мизерната лопата с къса дръжка, която ѝ даде Ем Деуи, и си мислеше за виенето на Аберкам и за кашлицата му. Сафнан едва не умря от берлота, когато беше на четири. Йос бе слушала тази ужасяваща кашлица седмици наред. Дали пък

Аберкам онзи ден не бе тръгнал към селото, за да потърси лекарства? Дали бе успял да стигне, или се бе върнал назад?

Сложи си шала, защото отново духаше студен вятър, есента напредваше. Излезе на наколната пътека и пое по дясното разклонение.

Къщата на Аберкам беше от дърво, построена върху сал от дървени трупи, легнал върху гъстата тиня на блатото. Тези къщи бяха много стари, поне от двеста години, от времето, когато в долината е имало дървета. Беше фермерска, много по-голяма от нейната колиба, с пристройки, тъмна, с плачещ за ремонт покрив, с няколко заковани с дъски прозореца, видя отковани дъски на верандата, когато се качи на нея. Извика името му, после още веднъж, по-силно. Вятърът свистеше в тръстиките. Почука, изчака, бутна тежката врата и я отвори. Вътре беше тъмно. Озова се в нещо като вестибюл. Чу го да говори в съседната стая.

— Никога чак до прохода! Вади го! Вади го! Към изхода... — каза дебелият, хрипкав глас, после се разкашля. Тя отвори вратата. Наложил се да изчака минута, докато очите ѝ свикнат с тъмнината, за да види къде е. Намираще се в някогашната дневна на къщата. Прозорците бяха със спуснати кепенци, огънят бе изгаснал. Имаше бюфет, маса, канапе, но близо до огнището беше сложено легло. Изпомачканите завивки се бяха свлекли на пода, а Аберкам лежеше гол на леглото, гърчеше се и бълнуваше от треската.

— Боже! — изпъшка Йос. Тези огромни черни, лъщящи от пот гърди и обрасъл със сиви косъмчета корем, тези силни ръце и стискащи пръсти, как щеше да се доближи до тях?

Успя и скоро изостави предпазливост и стеснителност, защото видя, че е слаб в треската си, а когато идваше на себе си, изпълняваше нарежданията ѝ. Зави го, струпа отгоре му всички одеяла, които имаше, и една черга от пода в неизползвана стая. Запали огъня да топли колкото може повече и след час-два той започна да се поти, да се облива в пот, докато всичките завивки и леглото не подгизнаха.

— Ти си неумерен! — скара му се тя посред нощ. Задърпа го, избута го, докато не го накара със залитане да легне на грохналото канапе. Зави го с чергата и се зае да изсуши завивките му на огъня. Той трепереше и кашляше, а тя свари билките, които бе донесла, и пи заедно с него горещ чай. Внезапно той заспа и спа като мъртвец, не се събуди дори от кашлицата, която го разкъсваше. Тя заспа също толкова

внезапно, а когато се събуди, видя, че лежи на голите камъни пред огнището, че огънят е изгаснал, а през прозорците наднича белият ден.

Аберкам лежеше като планинска верига под чергата, която сега Йос видя, че е мръсна. Гърдите му свистяха, но дишаше дълбоко и равномерно. Тя стана бавно, малко по малко, цялата в болки и болезнки, запали огъня и се стопли, направи чай, разгледа килера. Беше зареден с основните неща. Явно вождът поръчваше провизиите си от Вео, най-близкия прилично голям град. Направи си добра закуска, а когато Аберкам се надигна, го накара да пие още билков чай. Треската беше преминала. Сега, помисли си тя, опасността е от течност в дробовете. Навремето я предупредиха за това, когато боледуваше Сафнан, а този тук беше мъж на шейсет. Ако престанеше да кашля, това щеше да е сигнал за опасност. Накара го да седне на леглото.

— Кашляй! — каза му.

— Боли — изръмжа той.

— Трябва да кашляш — настоя Йос и той се разкашля: кха-кха!

— Още — нареди Йос и тялото му се разтърси от спазми. — Добре — каза тя. — Сега спи.

Той заспа.

Тикули и Губу сигурно умираха от глад! Хукна у дома, нахрани животните, погали ги, смени долните си дрехи и поседя на стола пред своята камина за половин час, докато Губу мъркаше в краката ѝ — ро-ро. После се върна през блатата в къщата на вожда.

До вечерта успя да изсуши леглото му и да го сложи да легне в него. Остана при него през нощта, но на сутринта си тръгна, като обеща:

— Ще се върна довечера.

Той не каза нищо, още беше много болен, безразличен към своите страдания или към нейните.

На следващия ден видимо беше по-добре. Кашлицата беше къртеща се и силна — добра кашлица. Той беше съвсем буден понякога, а когато му донесе бутилката, която използваше за подлога, той се обърна, за да се изпикае. Стеснителност — добър знак при вожда, помисли си. Беше доволна от него и от себе си. Пак беше полезна.

— Тази нощ ще те оставя сам — каза му. — Гледай завивките да не паднат на пода. Ще се върна сутринта. — Радваше се на себе си, на

решителността си, на това, че никой не ѝ държеше сметка.

Когато обаче се прибра у дома в ясната студена вечер, завари Тикули свит в ъгъл, в който не бе спал никога преди. Отказа да яде и отново пропъзля в ъгъла си, когато тя опита да го погали, да го издърпа оттам, да го накара да спи на леглото. Остави ме, каза ѝ, извърна поглед от нея, мушна сухия си черен, остър нос в извивката на предната си лапа. Остави ме, каза търпеливо, остави ме да умра. Това правя в момента.

Йос заспа, защото беше много уморена. Губу остана вън, из блатата, цяла нощ. Сутринта Тикули беше пак там, свит на пода на мястото, където никога не беше спал, чакаше.

— Трябва да тръгвам — каза му тя. — Ще се върна скоро. Много скоро. Чакай ме, Тикули.

Той не отговори нищо, загледан някъде настрани с мътните си кехлибарени очи. Не чакаше нея.

Йос тръгна през блатата със сухи очи, ядосана, безполезна. Аберкам беше в същото състояние, в каквото го остави. Даде му малко зърнена каша, погрижи се за най-необходимото, после обясни:

— Не мога да остана. Животинката ми е болна. Трябва да се връщам.

— Животинка — повтори едрият мъж с боботеция си глас.

— Лисокуче. Подари ми го дъщеря ми.

Защо обясняваше, защо се оправдаваше? Тръгна. Когато стигна у дома, Тикули беше там, където го остави. Тя закърпи някои неща, сготви нещо, което Аберкам би могъл да хареса, опита да чете книга за световите в Екумена, за света, в който не е имало война, където винаги е зима, където хората са едновременно мъже и жени. Към средата на следобеда си помисли, че би трябвало да се върне при Аберкам, и тъкмо се изправи, Тикули също стана. Отиде много бавно при нея. Тя седна отново на стола си и се наведе, за да го вдигне, но той мушна острата си муцуна в дланите ѝ, въздъхна и легна с глава върху лапите си. И пак въздъхна.

Йос остана на място и плака с глас известно време, но не дълго. После стана, взе градинарската лопата и излезе вън. Изкопа гроба в ъгъла, до каменния комин, на слънчево местенце. Когато влезе вътре и вдигна Тикули, през ума ѝ мина ужасяваща мисъл: „Не е умрял!“. Беше умрял, но още не беше изстинал. Гъстата червена козина пазеше

тялото му топло. Уви го в синия си шал, взе го на ръце и го занесе до гроба, още усещаше онази топлина, дори през плата и лекото втвърдяване на тялото — като дървена статуя. Запълни гроба и сложи отгоре камък, който бе паднал от комина. Не можа да каже нищо, но в ума ѝ се появи представа, беше като молитва — Тикули тича, огрян от слънцето, някъде.

Остави на верандата храна за Губу, който не се прибра цял ден, и тръгна по наколната пътека. Беше тиха, облачна вечер. Тръстиките изглеждаха сивкави, а повърхността на водата имаше оловен отблясък.

Аберкам седеше в леглото, видимо по-добре, може би с леко повишена температура, но нищо сериозно. Беше гладен — добър знак. Когато му занесе подноса, той я попита:

— Животинчето по-добре ли е?

— Не — отговори Йос и се обърна настрани, едва след минута успя да добави: — Умря.

— В ръцете на Бога е — изрече хрипкавият гърлен глас и тя отново видя Тикули в слънчевата светлина, в нечие присъствие като слънчева светлина.

— Да — каза тя. — Благодаря ти.

Устните ѝ потрепериха, гърлото ѝ се сви. Не преставаше да вижда десена на синия си шал — листа, отпечатани в по-тъмносиньо. Намери си работа. След малко се върна, за да се погрижи за огъня, и седна край него. Почувства се много уморена.

— Преди нашият Господ, Камие, да вземе меча, той е бил скотовъдец — поде Аберкам. — И са го наричали Господар на зверовете и Водач на стадо елени, защото, когато отивал в гората, ходел сред елени, а лъвовете също отивали при него, при елените, без да им вредят. Никой не се страхувал.

Говореше толкова тихо, че трябваше да мине известно време, преди тя да си даде сметка, че цитира текстове от Аркамие.

Йос сложи още едно парче торф в огъня и пак седна.

— Кажете ми откъде си, вожде Аберкам — подкани го.

— От плантацията Геба.

— На изток?

Той кимна.

— Как беше там?

Огънят тлееше, изпускаше лютия си дим. Нощта беше напрегнато тиха. Когато за първи път излезе от града, тишината я будеше, нощ след нощ.

— Как беше там — повтори той почти шепнешком. Както при повечето хора от неговата раса, тъмните ириса запълваха целите му очи, но тя видя бял отблясък, когато погледна към нея. — Преди шейсет години — продължи той — живеехме в двора на плантацията. Тръстикова плантация. Някои от нас работеха там, режиха тръстика, други работеха във фабриката. Най-вече жените и малките деца. Повечето мъже и момчетата над девет слизаха в мините. Някои от момичетата също. Избираха ги дребни, за да работят в забои, в които мъжете не можеха да се проврат. Аз бях едър. Изпратиха ме в мините, когато бях на осем.

— Как беше там?

— Тъмно — отговори той. Тя пак видя отблясъка в очите му. — Сега си спомням онова време и се питам как живеехме? Как оживяхме на онова място? Въздухът долу, в мината, беше толкова запрашен, че изглеждаше черен, Черен въздух. Светлината от фенера проникваше само на две-три крачки напред. В повечето забои имаше вода до коленете на възрастните. В едно разклонение въглищата се бяха запалили и цялата галерия бе пълна с дим. Продължаваха да работят вътре, защото рудните жили минаваха зад въглищата. Носехме маски, филтри. Не вършеха особена работа. Вдишвахме дима. Дробовете ми винаги свирят по малко, както сега. Не е само от болестта, а от онзи дим. Мъжете измираха с почернели дробове. Всички по на четирийсет, четирийсет и пет години. Босовете даваха на племето пари, когато някой умре. Премия за смърт. Някои мъже смятаха, че заради това си струва да умрат.

— А как се измъкна оттам?

— Благодарение на майка ми — отговори той. — Беше дъщеря на вожд от селото. Тя ме образова. Научи ме на религия и свобода.

Казвал е това и преди, помисли си Йос. Беше се превърнало в готов отговор, стандартен мит.

— Как? Какво ти казваше?

Мълчание.

— Научи ме на Светото слово — отговори Аберкам. — И ми каза: „Ти и брат ти, вие сте истински хора, вие сте Божии чеда, негови

слуги, негови воини, негови лъвове. Само вие.“ Господ Камие е дошъл с нас от Стария свят и сега е наш, живее сред нас. — Нарече ни Аберкам, Език на Бога, и Домеркам, Ръка на Бога. Заръча ни да говорим истината и да се сражаваме за свободата си.

— Какво стана с брат ти? — попита Йос след малко.

— Убиха го в Надами — каза Аберкам и двамата отново помълчаха известно време.

Надами беше първата искра на въстанието, което най-накрая доведе до Освобождението на Йеоуе. В плантацията Надами за първи път рамо до рамо се сражаваха срещу собствениците роби от плантацията и свободни хора от града. Ако робите бяха успели да застанат заедно срещу собствениците, корпорациите, биха могли да извоюват свободата си години по-рано. Ала освободителното движение постоянно се раздираше от племенни съперничества. Вождове, претендиращи за власт в новоосвободените територии, се пазаряха с босовете, за да консолидират придобивките си. Трийсет години война и унищожение, преди малобройните уерелианци да бъдат победени и прогонени от този свят, за да оставят местните жители да воюват помежду си.

— Брат ти е имал късмет — отбеляза Йос.

И вдигна очи към вожда, за да види как ще приеме това предизвикателство. На светлината от огъня голямото му тъмно лице изглеждаше омекотено. Сивата му твърда коса се бе изплъзнала от хлабавата плитка, в която я бе сплела, за да не пада в очите му, и сега се спускаше покрай лицето му. Отговори й бавно, тихо:

— Беше мой по-малък брат. Беше Енар на бойното поле на Петте армии.

О, значи ти си самият Господ Камие? — сопна се Йос мислено, развълнувана, възмутена, цинична. Какво его! Със сигурност обаче имаше и друг намек. Енар бе вдигнал меча си, за да убие своя по-голям брат на онова бойно поле, да му попречи да стане Господар на Света. А Камие му бе казал, че мечът, който държи, е собствената му смърт. Че в живота няма господство и свобода, а само в отказа от живота, от копнежа, от желанието. Енар бе оставил меча си и бе отишъл в пустошта в мълчание, само с думите: „Братко, аз съм ти“. И Камие бе взел меча, за да се сражава с армиите на опустошението с мисълта, че няма победа.

Тогава кой беше той, този мъж? Този едър тип? Този болен старец, това малко момче, спуснато в мините, в тъмнината, този грубиян, крадец, лъжец, който смяташе, че може да говори от името на Господ?

— Говорим твърде много — каза Йос, макар че никой от тях не бе казал нищо от пет минути. Наля му чаша чай и махна чайника от огъня, където го бе оставила, за да ври леко и да поддържа въздуха влажен. Взе шала си. Той продължаваше да я гледа със същото меко изражение на лицето, напомнящо объркване.

— Исках свобода — каза той. — Нашата свобода.

Съвестта му не беше нейна грижа.

— Стой на топло — посъветва го.

— Ще си тръгваш толкова късно?

— Няма как да се изгубя на наколната пътека.

Беше странна разходка обаче, защото нямаше фенер, а нощта беше тъмна. Докато налучкваше пътеката към дома, мислеше си за онзи черен въздух в мината, за който ѝ бе разказал вождът, за дима, който поглъщал светлината. Мислеше за тежкото черно тяло на Аберкам. Мислеше колко рядко ѝ се бе случвало да ходи сама нощем. Като дете, в плантацията Бани, през нощта робите оставаха заключени в двора. Жените стояха в женската част и никога не излизаха сами. Преди войната, когато отиде в града като освободена от робство, за да учи в училището, бе усетила вкуса на свободата. В лошите години на войната обаче и даже след Освобождението една жена не можеше да се разхожда по улиците нощем, защото беше опасно. В работническите квартали нямаше полиция, нямаше улично осветление. Местните главатари изпращаха бандите си да грабят. Трябваше да внимаваш дори през деня, да гледаш да си сред хора, винаги наблизо да има улица, по която да избягаш.

Започна да се безпокои, че може да изпусне разклона, но когато стигна до него, очите ѝ бяха свикнали достатъчно с тъмнината, така че дори успя да различи тъмното петно на къщата си над безформената маса на тръстиката. Беше чувала, че чужденците виждали зле на тъмно. Имаха малки очи, малки точки, с бяло навсякъде около тях, като на изплашено теле. Не харесваше очите им, макар че харесваше цвета на кожата им, тъмнокафяв или ръждивокафяв, по-топъл от нейната сивкаво-кафява робска кожа или синкавочерната кожа, която Аберкам

беше наследил от собственика, изнасилил майка му. Цианидена кожа, както казваха чужденците учтиво, и адаптация на очите към спектъра на излъчването на уерелианското слънце.

Губу затанцува около нея още от пътеката, загъделичка краката ѝ с опашката си.

— Внимавай! — скара му се тя. — Ще те настъпя!

Беше му благодарна. Вдигна го веднага щом влезе. Не последва достолепното и радостно посрещане на Тикули — не тази вечер, никога повече. Ро-ро-ро, продължаваше Губу край ухото ѝ, слушай ме, аз съм тук, животът продължава, къде е вечерята?

В крайна сметка вождът се разболя от пневмония и Йос отиде до селото, за да се обади на клиниката във Вео. Оттам изпратиха лекар, който каза, че Аберкам се справя добре и трябва просто да го кара да седи и да кашля, билковите чайове били добро нещо, да го наглежда, точно така, и си тръгна, много благодаря. Започна да прекарва следобедите си при вожда. Къщата ѝ без Тикули изглеждаше много помръкнала, дните в късната есен ѝ се струваха много студени, а и какво друго можеше да прави? Харесваше голямата тъмна къща на сала. Нямаше намерение да чисти на вожда или на когото и да било друг мъж, който не си чисти сам, но все пак разгледа стаите, които Аберкам явно не използваше и дори не поглеждаше. Намери една на горния етаж, с дълги, ниско разположени прозорци на западната стена, която ѝ хареса. Измете я и изми прозорците с техните малки зеленикави стъкла. Когато той спеше, тя се качваше в тази стая и сядаше на парцалива вълнена черга, която беше единственото обзавеждане. Камината беше затворена с тухли, но от нея проникваше топлина заради горящия торф на долния етаж. Опираше гръб на затоплените тухли и с проникващите косо слънчеви лъчи се чувстваше добре. Там усещаше някакъв покой, който сякаш принадлежеше на стаята, на въздуха в нея, на зеленикавите, вълнисти стъкла на прозорците. Там седеше в пълна тишина, свободна от задължения, доволна, както никога не се бе чувствала в собствената си къща.

Вождът възстановяваше силите си бавно. Често беше намръщен, кисел, точно грубиянът, за когото го бе взела в началото, потънал в

насочени към самия него срам и гняв. Други дни беше готов да говори. Понякога дори и да слуша.

— Четох книга за световите от Екумена — каза Йос, докато чакаше бобените хлебчета да се изпържат от едната страна, за да ги обърне и да ги изпържи и от другата. През последните няколко дни вечеряше с него в късния следобед, измиваше чиниите и се прибираще у дома, преди да мръкне. — Много интересно. Няма никакво съмнение, че произлизаме от хората на Хаин, всички ние. Също и чужденците. Дори животните ни имат същите предци.

— Така казват — изсумтя той.

— Въпросът не е кой го казва — продължи тя. — Всеки, който погледне доказателствата, вижда, че е така. Това е генетичен факт. Това, че не ти харесва, не променя нещата.

— Какво означава един „факт“, който е на милион години? — попита той. — Какво общо има той с теб, с мен, с нас? Това е нашият свят. Ние сме ние. Нямаме нищо общо с тях.

— Вече имаме — възрази тя доста рязко, докато обръщаше хлебчетата.

— Не и ако зависи от мен — заяви той.

Йос се засмя.

— Не се отказваш, нали?

— Не — кимна той.

След като започнаха да се хранят — той на подноса си в леглото, а тя на стол пред огнището, — Йос продължи, но имаше усещането, че дразни бик, че всеки момент може да предизвика срутването на лавина. Защото макар и все още да беше слаб и болен, в него се таеше заплаха, в големината му, не само на тялото.

— За това ли е всичко всъщност? — продължи тя. — Заради Световната партия? Планетата да е само наша, без чужденци? Само това ли?

— Да — избоботи той мрачно.

— Защо? Екуменът може да сподели с нас толкова много. Те разбиха хватката на корпорациите над нас. Те са на наша страна.

— Дойдохме на този свят като роби — каза той, — това обаче е нашият свят и ние сами трябва да открием пътя си в него. Камие е с нас. Скотовъдеща, Поробения, Камие Мечоносеца. Това е нашият свят. Нашата земя. Никой не може да ни я даде. Не е нужно да получаваме

знанието на други хора или да следваме техните богове. Ние живеем тук, на тази земя. Тук умираме, за да отидем при нашия бог.

След малко Йос поде:

— Имам дъщеря, внук и внучка. Напуснаха нашия свят преди четири години. На кораб, който лети към Хаин. Всичките години, които ми остават да живея, за тях ще са като няколко минути, най-много час. Ще са там след осемдесет години, всъщност вече останаха седемдесет и шест. На онази друга земя. Ще живеят там и ще умрат там. Не тук.

— Ти искаше ли да заминат?

— Решението беше нейно.

— Не твое.

— Аз не живея нейния живот.

— Но тъгуваш — каза той.

Тишината помежду им натежа.

— Това е грешно, грешно, грешно! — заяви той със силен, отчетлив глас. — Ние имаме своя собствена съдба, наш собствен път към Господа и те ни го отнеха. Отново сме роби! Мъдрите чужденци, учените с тяхното знание и изобретенията им, хората, които казват, че са наши предци... „Правете това“, нареждат ни и ние го правим. „Правете онова“ — и ние го правим. Качете децата си на нашия прекрасен кораб и летете до нашия прекрасен свят! И вземат децата ни, които никога повече няма да се върнат у дома. Няма да познават своя дом. Няма да знаят кои са. Няма да знаят кои ръце биха могли да ги прегръщат.

Държеше реч. Доколкото тя можеше да прецени, беше произнасял тази реч и друг път, веднъж или стотици пъти, задъхан и величествен. В очите му имаше сълзи. И в нейните очи се появиха сълзи. Нямаше да му позволи да я използва, да си играе с нея, да придобие власт над нея.

— Ако се съглася с теб — каза му, — отговори все пак защо измами, Аберкам? Защо излъга собствения си народ, защо открадна?

— Няма такова нещо — възрази той. — Всичко, което съм правил, всеки мой дъх е бил за Световната партия. Да, харчех пари, всичките, до които успявах да се добера, но за какво друго, освен за каузата? Да, заплаших пратеника, исках да го прогоня, него и останалите, от нашия свят! Да, излъгах ги, защото исках да ни

контролират, да ни притежават, а аз съм готов на всичко, за да спася нашите хора от робството! На всичко!

Удари с огромен юмрук издутината на коляното си, разрида се, започна да диша тежко.

— А не мога да направя нищо! О, Камие! — извика и скри лицето си с длани.

Йос седеше мълчаливо, дълбоко разстроена.

След доста време той избърса лицето си с длани като дете, приглади грубата си коса назад, разтри очите и носа си. Взе подноса и го сложи на коленете си, взе вилицата, отрязва парче бобено хлебче, сложи го в устата си, сдъвка го, преглътна. Ако той може, и аз мога, помисли си Йос и последва примера му. Нахраниха се. Тя стана и отиде да вдигне подноса.

— Съжалявам — каза Йос.

— Тогава го нямаше — отвърна той много тихо. Вдигна очи към нея, погледна я от упор, видя я, както ѝ се струваше, че рядко я вижда.

Тя стоеше и чакаше, без да разбира.

— Беше си отишло години по-рано. Имам предвид това, в което вярвах в Надами. Че е нужно само да ги прогоним, и ще бъдем свободни. Загубихме пътя, докато войната продължаваше и продължаваше. Знаех, че е лъжа. Какво значение щеше да има, ако продължавах да лъжа?

Тя разбра единствено, че е дълбоко разстроен и може би малко луд, и че не е била права да го обвинява. И двамата бяха стари, и двамата бяха победени, и двамата бяха загубили детето си. Защо ѝ беше да го наранява? Сложи длан върху неговата за миг, мълчаливо, после вдигна подноса.

Когато миеше чиниите в кухнята, той извика:

— Ела за малко, моля те.

Никога преди не го беше правил и тя отиде при него веднага.

— Коя беше ти? — попита я.

Тя стоеше и го гледаше.

— Преди да дойдеш тук — добави той нетърпеливо.

— От плантацията отидох да уча. Живеех в града. Преподавах физика. Ръководех преподаването на точните науки в училищата. Отглеждах дъщеря си.

— Как се казваш?

— Йос. От племето седеуи, от Бани.

Той кимна и след малко тя се върна в кухнята. Дори не е знаел името ми, помисли си.

Всеки ден го караше да става, да се разхожда по малко, да седи на стол. Той се подчиняваше, но всичко това го уморяваше. Следващия следобед го накара да ходи доста и когато се върна в леглото, той затвори очи веднага. Тя се качи тихо по скърцащите стълби в стаята със западните прозорци и седя там дълго време, в идеален покой.

Докато приготвяше вечерята, го накара да седи в леглото. Говореше, за да го ободри, защото той никога не се оплакваше заради исканията ѝ, но изглеждаше мрачен и навъсен и тя се обвиняваше, че го е разтревожила предния ден. Нали и двамата бяха тук, за да оставят всичко зад гърба си, всичките си грешки и провали, любовта си, победите си? Разказа му за Уада и Еид, разкраси историята за невъзможните любовници, които в същия момент всъщност бяха в къщата ѝ, в леглото.

— Нямаше къде да отида, когато идвах — каза тя. — В студени дни като днешния беше доста неудобно. Висях по магазините в селото. Сега е по-добре, мога да кажа. Харесва ми тази къща.

Той само изсумтя, но Йос долови, че я слуша внимателно, опитва се да разбере като чужденец, който не говори езика.

— Не те интересува къщата, нали? — подхвърли тя и се засмя, докато сервираше супата. — Поне си честен. Аз пък се преструвам на светица, уж изграждам душата си, а се привързвам към предметите, обичам ги. — Седна пред огъня и се зае със супата си. — Горе има чудесна стая — каза след малко. — Ъгловата от предната страна, гледа на запад. Нещо хубаво се е случило в тази стая, може би в нея някога са живели влюбени. Обичам да гледам блатата оттам.

Когато се пригответи да си тръгва, той я попита:

— Тръгнали ли са си вече?

— Сърнетата ли? О, да. Отдавна. Вече са при омразните си семейства. Подозирам, че ако можеха да заживеят заедно, съвсем скоро щяха да се намразят по същия начин. Невежи са, но няма как и да е иначе. Селото е тесногръдо, те са толкова бедни. Вкопчили са се в любовта си, сякаш вярват, че тя... че тя е тяхната истина...

— „Дръж се за благородното“ — каза Аберкам. Тя знаеше цитата.

— Искаш ли да ти почета? — попита го. — Имам Аркамие, мога да я донеса.

Той поклати глава с неочаквана, широка усмивка.

— Няма нужда. Знам я наизуст.

— Цялата?

Той кимна.

— Исках да я науча... поне някаква част... когато дойдох тук — каза тя, беше изненадана. — Не го направих. Никога не остава време като че ли. Тук ли я научи?

— Беше отдавна. В затвора в град Геба — обясни той. — Там имах предостатъчно време... Напоследък, както лежа тук, я повтарям сам на себе си. — Усмивката му се задържа още малко. — Прави ми компания, когато теб те няма.

Тя загуби дар слово.

— Присъствието ти ми е приятно — добави той.

Тя се уви в шала си и изтича навън, без дори да каже довиждане.

Прибра се у дома сред вихрушка от объркани, противоречиви чувства. Какво чудовище беше този човек! Флиртуваше с нея — никакво съмнение по въпроса. По-скоро, направо ѝ налиташе. Проснат на леглото като повален вол, със свирещи бели дробове и сива коса! Този мек, гърлен глас, тази усмивка, о, знаеше как да я използва, знаеше как да не прекалява с нея. Знаеше как да се добере до една жена, беше се добрал до хиляди, ако слуховете бяха верни, до и вътре в тях, и пак вън, ето ти малко семенна течност за спомен от твоя вожд, и довиждане, бебче. Господи!

Добре, а защо реши да му разказва за Еид и Уада, че са в леглото в къщата ѝ? Глупава жена, смърми се и продължи да крачи в източния вятър, който блъскаше сивеещите тръстики. Глупава, глупава, стара, стара жена!

Губу излезе да я посрещне, затанцува и заопипва краката и ръцете ѝ с меките си лапи, заразмахва своята къса опашка на черни петна с топка накрая. Беше оставила вратата отворена, така че да може да я бутне и да излезе. Завари я открехната. Из цялата стая бяха пръснати перата на някаква малка птичка, по чергата пред огнището имаше малко кръв и вътрешности.

— Чудовище! — скара му се. — Убивай вѣн!

Той затанцува бойния си танц и извика „хо, хо, хо!“. Цяла нощ спа свит на кълбо в свивката на краката ѝ и всеки път, когато се обърнеше, я прекрачваше и се свиваше от другата страна.

А тя се обръщаше често, представяше си или сънуваше тежестта и топлината на масивно тяло, тежестта на длани върху гърдите си, устни върху зърната си, които всмукват живот.

Съкрати посещенията си при Аберкам. Той вече можеше да става, да се грижи за себе си, да си прави закуска сам. Поддържаше сандъка му за торф до комина пѣлен, носеше му вечеря, но вече не оставаше да се храни с него. През повечето време той беше мрачен и мълчалив, слушаше какво му говори. Бяха нащрек един с друг. Липсваха ѝ часовете в западната стая на горния етаж, но с това беше свършено, беше нещо като сън, приятното усещане си бе отишло.

Един следобед Еид дойде сама в къщата на Йос, беше намръщена.

— Като че ли няма да идвам повече — заяви тя.

— Какво се е случило?

Момичето сви рамене.

— Следят ли те?

— Не. Не знам. Може, знаеш... Може да ме напомпа. — Употребил старата дума за забременяване, използвана от робите.

— Нали вземаше противозачатъчните? — Беше ги купила за тези двамата от Вео, доста добри запаси.

Еид кимна едва забележимо.

— Предполагам, че е лошо — каза тя и присви устни.

— Кое? Да правиш любов? Да вземаш противозачатъчни?

— Лошо е — повтори момичето и я стрелна с бърз, злобен поглед.

— Добре — съгласи се Йос.

Еид се обърна, за да си върви.

— Довиждане, Еид.

Без да отговори, момичето се отдалечи по пътеката през блатото.

„Дръж се за благородното“, помисли си Йос с горчивина.

Обиколи къщата, отиде до гроба на Тикули, но беше прекалено студено, за да стои във дълго — неподвижен, болезнен студ, от дълбината на зимата. Влезе вътре и затръшна вратата. Стаята ѝ се струваше малка, тъмна, ниска. Мъждукащият торф димеше и тлееше. Когато гореше, не издаваше никакъв звук. Извън къщата също не се чуваше нищо. Нямаше вятър, скованите от леда тръстики бяха неподвижни.

Искам дърва, искам огън с дърва, помисли си Йос. Танцуващи пламъци, прашене, огън, който разказва приказки, като онзи в къщата на баба ми в плантацията.

На следващия ден отиде по една от пътеките през блатата до изоставена къща и извади няколко хлабави дъски от пропадналата веранда. Вечерта запали в камината си бумтящ огън. Започна да ходи до онази къща поне по веднъж всеки ден и до складирания торф, но от другата страна на комина се появи значителна купчина дърва за горене. Вече не ходеше в къщата на Аберкам. Той беше добре със здравето, а за разходките си Йос искаше да има цел. Нямаше как да реже по-дългите дъски, така че ги слагаше с единия край в огъня и постепенно ги местеше напред. По този начин една дъска ѝ стигаше за цяла вечер. Седеше край ярките пламъци и се опитваше да наизусти първата книга от Аркаmie. Губу лежеше пред огъня и понякога гледаше пламъците и мъркаше, а понякога спеше. Не обичаше да излиза сред замръзналите тръстики, така че Йос му направи сандъче в килера и той се научи да го използва много чисто.

Дълбокият студ продължаваше — най-лошата зима, която се помнеше сред блатата. Студените течения ѝ показаха пукнатини в стените, за които дотогава даже не подозираше. Нямаше парцали, с които да ги запуши, така че използваше кал и разкъсани тръстикови стебла. Ако допуснеше да изгасне огънят, малката къща замръзваше за час. Тлеещият торф, добре зареден, стигаше за през нощта. Денем често слагаше парчета дърво заради пламъка, светлината, компанията.

Трябваше да отиде до селото. Отлагаше го от дни с надеждата студът да отmine, така че запасите ѝ буквално от всичко се бяха изчерпили. Беше по-студено от когато и да било. Блокчетата торф, които слагаше в огъня, вече бяха примесени с пръст и горяха още по-лошо, затова се налагаше винаги да слага и парчета дърво, за да поддържа топла къщата. Облече се дебело, уви се във всички шалове,

които имаше, и пое към селото с торбичката си. Губу ѝ намигна от огнището.

— Ленив непрокопсаник — каза му. — Мъдро животно.

Студът беше страховит. Ако се подхлъзна на леда и си счупя крака, няма кой да дойде да ме види с дни, мислеше си. След няколко часа ще умра от студ. Е, добре. В ръцете на Господа съм и ще умра след някоя и друга година и бездруго. Само, Господи, нека се добера до селото, за да се стопля!

Добра се и прекара доста време край печката в сладкарницата, за да научи последните клюки, а после и в магазинчето на вестникаря, за да прочете в старите вестници за новата война в източната провинция. Лелите на Еид, бащата, майката и лелите на Уада я попитаха как е вождът. Всички ѝ казаха да се отбие при хазяина си Кеби, защото имал нещо за нея. Оказа се пакет евтин отвратителен чай. Тя му благодари, защото нямаше нищо против той да обогати душата си. Той също я попита за Аберкам. Вождът бил болен? По-добре ли е вече? Любопитстваше. Тя отговаряше с безразличие. Лесно е да живееш в мълчание, мислеше си. Нямаше да мога да живея с тези гласове.

Не ѝ се излизаше от топлата стая, но торбата ѝ беше по-тежка, отколкото ѝ се искаше, а на смрачаване щеше да ѝ е по-трудно да вижда заледените места по пътя. Сбогува се, прекоси селото и пое по наколната пътека. Беше по-късно, отколкото си мислеше. Слънцето беше съвсем ниско, криеше се зад облачна ивица на иначе чистото небе, сякаш му се свидеше дори и половин час топлина и светлина. Искеше ѝ се да се прибере у дома, при огъня, и ускори крачка.

Тъй като не отделяше очи от пътеката, за да не стъпи на лед, в началото чу само гласа. Позна го и си каза, че Аберкам сигурно пак е полудял! Защото тичаше към нея и крещеше. Тя спря, изплашена, страхуваше се от него, а той крещеше нейното име.

— Йос! Йос! Всичко е наред! — крещеше и крачеше забързано към нея, огромен подивял мъж, изпоцапан, покрит с кал, лед и кал по сивата му коса, с черни ръце, с черни дрехи, а тя виждаше бялото на очите му.

— Назад! — извика му. — Махай се! Махай се от мен!

— Не се бой — каза той. — Обаче къщата... къщата...

— Каква къща?

— Твоята къща. Гори. Видях я. Отивах към селото, видях пушека в блатото...

Продължи да говори, но Йос застина парализирана, оглушала. Затвори вратата, пусна резето. Никога не заключваше, но пускаше резето и Губу не би могъл да се измъкне. Остави го в къщата. Заключен — светлите отчаяни очи, пищящият тънък глас...

Тръгна напред. Аберкам препречи пътя й.

— Пусни ме да мина — настоя тя. — Трябва да мина.

Остави торбата си и хукна.

Ръката й се оказа уловена, спря я сякаш морска вълна, завъртя я обратно. Огромното тяло и гласът изпълниха всичко наоколо.

— Добре е, котето е добре. В моята къща е — говореше той. — Слушай ме, Йос! Къщата ти изгоря! Котето е добре.

— Какво стана? — изкрещя тя, бясна. — Пусни ме! Не разбирам! Какво стана?

— Моля те, моля те, мълчи — зашепна той умолително и я пусна. — Ще се отбием там. Ще видиш. Няма кой знае какво за гледане.

Тя тръгна с него, ужасно нестабилна, докато той разказваше какво се е случило.

— Но как е започнало? — попита тя. — Как е могло да стане?

— От искра. Оставила си огъня да гори. Разбира се. Нормално е. В този студ... От комина са изпаднали камъни, видях ги. Изскочили са искри, ако е имало дърво в огъня, може да е пламнала дъска от пода или сламеният покрив. Всичко отива в това сухо време, толкова сухо, без дъжд. О, Господи, мили Господи! Помислих си, че си вътре! Помислих си, че си в къщата! Видях огъня, бях на наколната пътека. После се озовах до вратата, не знам как стигнах, летял ли съм? Бутнах я, резето беше пуснато. Отворих и видях, че цялата задна стена и таванът горят, пламтят. Имаше толкова много дим, не можех да разбера дали си там. Влязох, малкото животно се криеше в един ъгъл — спомних си как плака, когато умря другото. Опитах да го хвана, обаче то се шмугна през вратата като светкавица. Видях, че те няма вътре, измъкнах се вън и в този момент покривът рухна. — Засмя се диво, триумфално. — Удари ме по главата, ето тук. Видях кофата ти и опитах да изгася с вода предната стена, да спася поне нещо, ала си дадох сметка, че е безумно, че всичко гори, нищо не е останало. И

тръгнах по пътеката, а малкото животно стоеше там и цялото трепереше. Остави ме да го взема, а аз не знаех какво да правя с него, така че го отнесох в моята къща и го оставих там. Затворих вратата, няма да избяга. После ми мина през ум, че си в селото, и се върнах, за да те пресрещна.

Стигнаха до разклона. Йос отиде до края на пътеката и погледна нататък. Черно петно, черна купчина. Черни клечки. Лед. Потрепери, призля й, почувства се толкова зле, че трябваше да приклекне. Преглъщаше ледена слюнка. Небето и тръстиките се люлееха от ляво надясно пред очите й, не можеше да им попречи да се люлеят.

— Хайде, ела сега. Станалото — станало. Ела с мен. — Усети гласа, ръцете, голямата топлина, която я подкрепяше. Тръгна със затворени очи. След малко успя да ги отвори отново и се вгледа внимателно в пътя.

— О... торбата ми... оставих я... Тя е всичко, което имам — каза високо, сякаш през смях, обърна се и едва не падна, защото люлеенето започна пак.

— Взех я, тук е. Да вървим, остава още малко. — Носеше торбата странно, в свивката на лакътя си. С другата ръка я прегръщаше, помагаше й да стои права и да ходи. Стигнаха до къщата му, тъмната плаваща къща. Изправяше се на фона на невероятно оранжево-жълто небе с розови ивици, издигащи се нагоре оттам, където беше залязло слънцето. Когато беше малка, наричаха това „слънчеви коси“. Обърнаха гръб на величието и влязоха в тъмната къща.

— Губу? — извика тя.

Не го откри веднага. Криеше се под канапето. Наложил се да го измъкне, защото той не искаше да отиде при нея. Козината му беше покрита с прах, която оставаше по дланите й, когато го галеше. На устата му имаше малко пяна, трепереше и се бе свил в ръцете й. Тя погали сребристия петнист гръб, хълбоците, копринения пух на корема. Най-накрая животно затвори очи. В момента, в който тя помръдна обаче, скочи и отново се скри под канапето.

Йос се изправи и каза:

— Съжалявам, Губу. Ужасно съжалявам.

Вождът я чу, че говори, и се върна в стаята. Дойде от кухнята, държеше пред себе си мокрите си ръце и Йос се зачуди защо не ги е

подсушил.

— Добре ли е той? — попита.

— Ще отнеме малко време — отговори тя. — Преживял е пожар. Сега е в непозната къща. Това са... котки. Териториални животни. Не обичат непознати места.

Трудно ѝ беше да подрежда мислите и думите си, те идваха откъслечно, несвързани.

— Значи е котка?

— Петниста котка, да.

— Тези домашни любимци бяха на босовете, бяха в техните къщи — каза той. — Ние никога не сме ги държали край себе си.

Йос реши, че това е обвинение.

— Дошли са от Уерел с босовете — изтъкна тя. — Да. Също като нас.

След като изрече острите думи, Йос си помисли, че може би казаното от него е било оправдание за незнанието му.

Той продължаваше да стои с ръце, протегнати леко напред, вдървени.

— Съжалявам — каза. — Мисля, че ми трябва някаква превръзка.

Йос бавно наведе поглед към ръцете му.

— Изгорил си ги — отбеляза.

— Не много. Не си спомням кога е станало.

— Дай да видя.

Той се приближи и обърна големите си длани нагоре — жестока червена ивица от мехури върху синкавата кожа на пръстите на едната, кървяща болезнена рана в основата на палеца на другата.

— Не бях забелязал, докато не започнах да мия — каза той. — Не ме болеше.

— Дай да видя главата ти — подкани го тя, защото си спомни какво ѝ беше казал. Той коленичи и ѝ показа нещо сплътено, рошаво, изпоцапано със сажди, с червено-черно изгаряне напърно отгоре. — О, боже! — възкликна тя.

Големият му нос и очите му се появиха изпод сивата плетеница, близо до нея, вторачени, тревожни.

— Знаех си, че покривът падна върху мен — каза и започна да се смее.

— Един покрив ти е малко! — извика тя. — Имаш ли нещо... чисти кърпи... помня, че оставих няколко в шкафа. Дезинфектант?

Зае се да почисти раната на главата, заговори:

— Не знам нищо за изгарянията, освен че трябва да са чисти и да стоят на открито и сухо. Трябва да се обадим на клиниката във Вео. Утре мога да отида в селото.

— Мислех, че си лекар или медицинска сестра — каза той.

— Аз съм училищен администратор!

— Грижеше се за мен.

— Знаех какво ти беше. Не знам нищо за изгарянията. Ще отида в селото и ще се обадя. Не тази вечер обаче.

— Не тази вечер — съгласи се той. Изпъна ръце и трепна от болка. — Щях да приготвя нещо за вечеря. Не бях обърнал внимание, че ръцете ми са пострадали. Не знам кога е станало.

— Когато си спасил Губу — подсказа Йос с равен глас и след това се разплака. — Покажи ми какво искаше да приготвиш за ядене, аз ще го направя — добави през сълзи.

— Съжалявам за нещата ти — каза той.

— Нищо съществено. Почти всичките ми дрехи са на мен — обясни тя, хлипайки. — В къщата нямаше почти нищо. Дори и храна. Само Аркамие. И моята книга за световите. — Представи си как страниците се гърчат и чернеят, докато ги чете огънят.

— Една приятелка ми я изпрати от града. Не одобряваше, че ще дойда тук, че ще се преструвам на свята с пиене вода и ще мълча. И беше права. Трябва да се върна, изобщо не трябваше да стъпвам тук. Каква лъжкиня съм, каква глупачка! Да крада дъски! Да крада дъски, за да си напаля хубав огън! За да ми е топло и приятно! И взех, че запалих къщата! Всичко отиде, всичко пропадна! Къщата на Кеби, горката ми малка котка, ръцете ти — за всичко съм виновна аз. Забравих за искрите от дървата, коминът е правен за горене на торф. Забравих. Забравям всичко, умът ми ме предава, паметта ми лъже, аз лъжа. Позоря моя Господ, като се преструвам, че отивам при него, а всъщност не мога да се откажа от света. И го изгарям. Мечът срязва твоите ръце. — Пое дланите му и наведе глава над тях. — Сълзите са дезинфектант — добави. — Съжалявам! О, колко съжалявам!

Големите му обгорели длани се отпуснаха в нейните. Наклони се напред и целуна косата ѝ, погали я с устни и лице.

— Аз ще ти рецитирам Аркамие — каза ѝ. — Стой сега. Трябва да хапнем нещо. Премръзнала си. Преживяла си шок, сигурно е. Стой тук. Все някак ще сложа тенджерата на огъня.

Тя се подчини. Беше прав — чувстваше се премръзнала. Примъкна се по-близо до огъня.

— Губу? — прошепна. — Губу, всичко е наред. Хайде, ела, малък мой!

Под канапето нищо не помръдна.

Аберкам застана до нея, предложи ѝ нещо. Чаша. Чаша вино, червено вино.

— Имаш вино? — попита тя изненадано.

— Предимно пия вода и мълча — отговори той. — Понякога пия вино и говоря. Вземи го.

Тя пое чашата смирено.

— Не беше шок — каза му.

— Нищо не може да шокира градска жена — отбеляза той мрачно. — Сега искам да отвориш този буркан.

— Ти как отвори виното? — попита го, докато развинтваше капака на ребена яхния.

— Вече беше отворено — отговори той с гърлен глас, невъзмутим.

Седнаха пред огнището един срещу друг, за да се нахранят, вземаха си от тенджерата, окачена на куката над огъня. Тя размахваше долу под канапето парченца риба и шепнеше на Губу, но той не излизаше.

— Когато изгладнее много, ще се покаже — утеши се тя. Беше ѝ писнало от съзливото треперене на гласа ѝ, буцата в гърлото, чувството за срам. — Благодаря ти за вечерята — каза. — Чувствам се по-добре.

Йос стана и изми тенджерата и лъжиците. Каза му да държи ръцете си сухи и той не предложи да ѝ помогне, а остана край огъня, неподвижен като голям камък.

— Ще се кача горе — съобщи му, когато свърши. — Може би ще успея да хвана Губу и да го взема с мен. Ще ми дадеш ли едно-две одеяла?

Той кимна.

— Горе са. Запалих огъня — каза ѝ. Тя не знаеше какво има предвид, беше коленичила, за да погледне под канапетото. Даде си сметка, че изглежда гротескно — стара жена, увита в шалове, коленичила и с вирнат нагоре задник шепне: „Губу, Губу“ на едно канапе. Чу се леко дращение и Губу скочи право в ръцете ѝ. Сви се на рамото ѝ с муцуна под ухото. Йос седна на пети и изгледа Аберкам победоносно.

— Ето го! — възкликна. Изправи се с усилие и добави: — Лека нощ.

— Лека нощ, Йос — отговори той.

Не посмя да вземе горе маслената лампа и се изкачи в тъмнината, притиснала Губу с двете си ръце, докато не стигна до западната стая и не затвори вратата. И се вторачи. Аберкам беше махнал тухлите от камината и по някое време вечерта беше запалил торф в нея. Ръждивото сияние потрепваше в дългите, ниско разположени прозорци, почернели от нощ, и ароматът беше чудесен. Легло, което преди беше в друга неизползвана стая, сега беше преместено тук, оправено, с матрак и одеяла, а отгоре беше постлана бяла вълнена покривка. Старата черга, на която сядаше преди, сега беше изтупана и изчистена, и постлана пред камината.

Губу се размърда в ръцете ѝ. Тя го пусна и той се шмугна право под леглото. Там щеше да му е добре. Йос наля малко вода от каната в легена и го сложи пред камината, за да има вода, ако ожаднее. Щеше да напълни кутията му с пепел. Имаме всичко, от което се нуждаем, помисли си, все още озадачена от потъналата в сенки стая, от меката светлина, която обливаше прозорците отвътре.

Излезе, затвори вратата зад себе си, и слезе долу. Аберкам седеше неподвижно край огъня. Очите му проблеснаха към нея. Йос не знаеше какво да каже.

— Ти хареса тази стая — каза той.

Йос кимна.

— Спомена, че може би някога в нея са живели влюбени. Помислих си, че в нея може пак да живеят влюбени.

След малко тя кимна.

— Може би.

— Не тази вечер — избоботи той ниско. Това е смях, даде си сметка Йос. Беше го видяла да се усмихва веднъж, сега го чу да се

смее.

— Не. Не тази вечер — каза тя накрая.

— Имам нужда и от ръцете си — добави той. — За това ще ми е нужно всичко. За теб.

Тя не каза нищо. Наблюдаваше го.

— Седни, Йос, моля те — подкани я. Тя седна на стола пред огъня с лице към него.

— Когато бях болен, премислих много неща — започна той, както винаги сякаш държеше реч. — Аз предадох каузата си, лъгах и крадох в нейно име, защото не можех да призная, че вече не вярвам в нея. Страхувах се от чужденците, защото се страхувах от техните богове. Толкова много богове! Страхувах се, че те ще засенчат моя Господ. Ще го засенчат! — Замисли се за минута, после пое въздух с дълбоко хриптене в гърдите. — Предадох майката на моя син много пъти, много пъти. Нея, другите жени, себе си. Не се държах за най-благородното. — Разпери длани, трепна леко от болката, погледна белезите от изгарянията. — Мисля, че ти го направи.

След малко Йос промълви:

— Останах с бащата на Сафнан само няколко години. Имала съм и други мъже. Какво значение има сега?

— Нямах предвид това — каза той. — Имах предвид, че не си предала мъжете си, детето си, себе си. Добре. Това е минало. Казваш, че вече няма значение, нищо няма значение. Но ми даваш шанс дори и сега, този прекрасен шанс, на мен, да те прегърна, да те прегърна силно.

Тя мълчеше.

— Дойдох тук посрамен — добави той. — А ти ми оказа чест.

— Защо не? Коя съм аз, че да те съдя?

— Братко, аз съм ти.

Тя го погледна с ужас, само един поглед, после се обърна към огъня. Торфът гореше слабо, топлеше, изпускаше тънка струйка дим. Йос се замисли за топлината, за тъмнината на тялото му.

— Ще има ли мир помежду ни? — попита тя накрая.

— Мир ли ти е нужен?

След малко тя се усмихна.

— Ще направя всичко възможно — каза той. — Остани малко в тази къща.

Тя кимна.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.